

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio CXLVII. De ieiunio quod st actus abstinentiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

QVAESTIO CXLVII.

De ieiunio, in octo articulos diuisa.

INDE considerandum est de ieiunio. Et circa hoc quarantur octo.

¶ Primò, Vtrum ieiunium sit actus uirtutis.

¶ Secundò, Cuius uirtutis sit actus.

¶ Tertio, Vtrum cadat sub precepto.

¶ Quarto, Vtrum aliqui excusentur ab obseruatione huius precepti.

¶ Quintò, De tempore ieiunij.

¶ Sextò, Vtrum semel comedere requiratur ad ieiunium.

¶ Septimò, De hora comestionis ieiunantium.

¶ Octauò, De cibis, a quibus debent abstinere.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ieiunium sit actus uirtutis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod ieiunium non sit actus uirtutis. Omnis enim actus uirtutis Deo est acceptus; sed ieiunium non semper est Deo acceptum, secundum illud Isaiæ: quin quagesimo octauo. Quare ieiunium non est actus uirtutis.

¶ 2. Præter. Nullus actus uirtutis recedit a medio uirtutis: sed ieiunium recedit a medio uirtutis, quod quidē in uirtute abstinentiæ accipitur sicut in hoc, ut inueniatur necessitati nature, cui per ieiunium aliqd subtrahitur, alioquin non ieiunantes non haberent uirtutem abstinentiæ: ergo ieiunium non est actus uirtutis.

¶ 3. Præter. Id quod communiter omnibus conuenit & bonis, & malis, non est actus uirtutis: sed ieiunium est huiusmodi. Quilibet enim antequam comedat, ieiunus est, ergo ieiunium non est actus uirtutis.

SED CONTRA est, quod connumeratur alijs uirtutum actibus, secundum ad Cor. 6. ubi Apostolus dicit, In ieiunijs multis, in scientia, in castitate, &c. RESPON. Dicendum, quod ex hoc aliquis actus est uirtuosus, quod per rationem ordinatur ad aliquod bonum honestum: hoc autem conuenit ieiunio. Assumitur enim ieiunium principaliter ad tria. Primò quidem ad concupiscentias carnis reprimendas. Vnde Apostolus dicit in autoritate indu-

ctus. Si quis uero abstinere ut carnē spiritui subiciat, aut ad penitentiam pro peccatis suis agendam, & in hoc excedat, aut aduertit se excedere, & putat se bene facere, & tunc proculdubio peccat. Communiter tamen est peccatum ueniale huiusmodi excessus propter rectam intentionem, & nocentem ignorantiam, quod ad notabilitatem. Apprehendunt enim nocentem corporis, pura, doctorem stomachi &c. quasi nihil. Et tanto plus excusantur, quanto sanitas corporis consideratur ab eis non absolute, sed in ordine ad seruitutem spiritus. Et secundum morales regulas. 2. Erbi. declinandum est in eam partem uirtutis, quae est similior uirtuti. Constat autem abstinentiæ magis assimilari nimiam abstinentiam, quam competenter se nutrire. Si autem non aduertit se excedere utendo illa, quam habet, discretionem, nullum peccatum est.

¶ Ad primam obiectionem dicitur, quod uerba parum personarum sunt pie interpretanda. Intendunt siquidem dicere, quod uacando actibus uirtutis, & rationabili abstinentiæ non curant diminutionem uitæ, & in hoc recte sentiunt. Et non intendunt dicere, quod uoluntaria abstinentiæ anticipet mortem.

¶ Ad confirmationem dicitur, quod auctoritati Hieron. non contrariatur commune in dictum: quoniam Hier. loquitur de intermetibus, uel impedimentis se ex intentione, uel aduertendo notabilem excessum nocentem. Commune autem iudicium extra hos casus est.

¶ Ad secundum dicendum, quod medium uirtutis non accipitur secundum quantitatem, sed secundum rationem rectam, ut dicitur in 2. Eth. Ratio autem iudicat quod propter aliquam specialem causam aliquis hominum sumat de cibo, quam sibi cōpereret secundum statum communem: sicut propter infirmitatem uitandam, aut ad aliqua opera corporalia expediri agenda. Et multo magis ratio recta hoc ordinat ad spiritalia mala uitanda, & bona prosequenda: non tamen ratio recta tantū de cibo subtrahit, ut natura conseruari non possit: quia ut Hieronymus dicit, Non differt utrum magno, uel paruo tempore te interimas: quia de rapina holocausti offert, qui uel ciborum nimia egestate, uel manducandi, uel somni penuria immoderate corpus affligit. Similiter etiam ratio recta non tantum de cibo subtrahit, ut homo reddatur impotens ad debita

Secunda Secunda S. Thomae. V V

in argu. Sed contra. lib. 2. contra Iouinianum i sine 3. fol. incipiendo 7 princ. cō. 3.

in ferm. 230. de tempore circa princ. tom. 10.

in ferm. 3. c. 20. paratim medio.

in ferm. 310. de tempore tom. 10.

lib. 2. cap. 6. tom. 5.

referretur de cōsecr. dist. 3. c. Non me dicitur.

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super

Super

referat loco nunc dicitur.

Super Quæstionibus centesimæ quadragesimæ primi articuli secundum.

In articulo secundo, eiusdem questionis in responsione ad secundum, dubium ex Martino occurrit, ubi supra in questione de ieiunio, arguente contra auctorem in hac secunda solutione sic, Ieiunium non includit negationem aliorum uirtutum tamquam actus principales, neque tamquam circumstantiam, ergo ieiunium positus, uel re motis alijs uirtutibus est uelutitum omni circumstantia debita, ergo est actus uirtuosus siue alia uirtus ponatur, siue non.

Ad hoc dubium dicitur, negando consequentiam quoniam actus ieiunij ut actus est uirtuosus, est non exigat negationes aliorum uirtutum ut actus principales aut proprias circumstantias, exigit tamen eas ut concomitantes formam communem omnium uirtuosorum actus moralis. Est enim forma moralium prudentia, quam exigit omnis moralis uirtus, & necessario comitatur omnem moralem uirtutem, ut patet ex his que de conexione uirtutum dicta sunt. Aduerte autem hic, quod notanter dicimus, Ieiunium ut est actus uirtuosus, seu uirtuosus, & ieiunij ut est actus uirtuosus, & ieiunij ut est actus ex proprio tantum genere uirtuosus. Tripliciter siquidem contingit actum aliquem ex suo genere bonum inueniri. Primo, ut ordinatum ad finem malum, puta, inanem gloriam, & tunc est imperium actus illius uirtutis, ac per hoc est actus uirtuosus. Secundo, secundum seipsum absque tamen propria uirtute elicita ipsius, ut cum iniustus, & auarus reddit creditori quod sumum est, si enim tunc actus iustitiae absque iustitiae uirtute, & sic de alijs: & sic luxuriosus, & blasphemus &c. ieiunans, fa-

opera peragenda. Vnde dicitur Hier. quod rationalis homo dignitatem amittit, qui ieiunium charitati, uel uigiliis, seu ieiunio in gratiam præfert.

Ad tertium dicendum, quod ieiunium natura, quo quis dicitur ieiunare aequum comedere, consistit in pura negatione, unde non potest poni actus uirtutis: sed solum illud ieiunium, quo quis ex rationabili proposito a cibis aequaliter abstinet. Vnde primum dicitur ieiunium ieiunij, secundum uero ieiunium ieiunantis, quasi ex proposito aliquid agentis.

ARTICULVS II.

Utrum ieiunium sit actus abstinentie.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod ieiunium non sit actus abstinentie. Quia super illud Matth. 17. Hoc genus demoniorum &c. dicitur Hieron. Ieiunium non solum est ab eis, sed a cunctis illecebris abstinentia: sed hoc pertinet ad omnem uirtutem, ergo ieiunium non est actus specialiter abstinentie.

¶ 2 Præter Greg. dicit in Hom. Quadragesima, quod ieiunium quadragesimale est decima totius anni: sed dare decimas est actus religionis, ut supra habitum est, ergo ieiunium est actus religionis, & non abstinentie.

¶ 3 Præter Abstinentia est pars temperantiae, ut dictum est. Temperantia autem contra fortitudinem diuiditur, ad quam pertinet molestias sustinere: quod maxime uidetur esse in ieiunio, ergo ieiunium non est actus abstinentie.

Sed contra est, quod Isid. dicit, quod ieiunium est parsimonia uictus, abstinentiaque ciborum.

RESPON. Dicendum, quod eadem est materia habitus, & actus. Vnde omnis actus uirtuosus, qui est circa aliquam materiam, ad illam uirtutem pertinet, quæ medium in illa materia constituit. Ieiunium autem attenditur in cibis, in quibus medium adinuenit abstinentia. Vnde manifestum est, quod ieiunium est abstinentie actus.

Ad primum ergo dicendum, quod ieiunium proprie dictum consistit in abstinendo a cibis. Sed metaphorice dictum consistit in abstinendo a quibuslibet nocuius, quæ maxime sunt peccata. Vel potest dici, quod ieiunium proprie dictum est abstinentia ab omnibus illecebris: quia per quæ-

libet uicia adiuncta desinit esse actus uirtuosus, ut dictum est.

Ad secundum dicendum, nihil prohibet actum unius uirtutis pertinere ad aliam uirtutem, secundum quod actus sunt ordinati, ut ex supra dictis patet. Et secundum hoc nihil prohibet ieiunium pertinere ad religionem, uel ad castitatem uel ad quamcumque aliam uirtutem.

Ad tertium dicendum, quod ad fortitudinem secundum quod est specialis uirtus, non pertinet perferre quascumque molestias, sed solum illas, quæ sunt circa pericula mortis. Sufferre autem molestias quæ sunt ex defectu debilitatis tactus, pertinet ad temperantiam, & ad partes eius, & tales sunt molestie ieiunij.

ARTICULVS III.

Utrum ieiunium sit in præcepto.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod ieiunium non sit in præcepto. Præcepta enim non dantur de operibus supererogationis, quæ cadunt sub consilio: sed ieiunium est opus supererogationis, alioquin uicique, & semper aequaliter esset obseruandum, ergo ieiunium non cadit sub præcepto.

¶ 2 Præter. Quicumque transgreditur præceptum, peccat mortaliter. Si ergo ieiunium esset in præcepto, omnes non ieiunantes mortaliter peccarent, per quod uideretur magnus laqueus hominibus esse iniectus.

¶ 3 Præter. Aug. dicit in libro de uera religione, quod ab ipsa Dei dignitate hodie assumpto, a quo in libertate uocati sumus, pauca sacramenta saluberrima constituta sunt, quæ societate christianam populorum hodie, sub uno Deo libera multitudinis continent. Sed non minus uel libertas populi christianus impeditur per multitudinem obsequantiarum, quam per multitudinem memoriarum. Dicitur. Aug. in libro de inquisitione Januarii, quod quædam sam religionis non stram, quæ manifestissimis & paucissimis celebrationibus sacramentis in corda uoluit esse libera, ieiunijibus pmunt oneribus, ergo ieiunium non debuit per Ecclesiam ieiunium sub præcepto institui.

Sed contra est, quod Hieron. ad Licinium dicit de ieiunio, quod quærens. Vnaqueque provincia ab omnibus in suo sensu, & propria manu leges apostolicas arbitratu suo ergo ieiunium est in præcepto.

4. dist. 15. q. 3. arc. 1. q. 2. per 10. & q. 5. ad 2. Et quolib. 3. art. 12. ad 3. Hoc primi dicti habet fo maliter Beda Marc. 9. c. 38. Ica dicitur eius ordinem 10. 2. & gloss. ordi naria in hoc loco. Homi. 16. in Euang. a me dio.

¶ 1. 2. q. 87. q. 143. & q. præced.

Vnde dictum est, quod sub precepto de sanctificatione festorum, non cadit quies spiritualis, quae est finis, sed quies corporalis a sensibus, quae est ita ita propter quietem spirituales ut finis. Effic in proposito abstinentia est quae cadit sub precepto, & non aliquid illorum trium quae ponuntur finis abstinentiae. Ac per hoc sine finis abstinentia exigit in aliquo, sine non, tenetur implere id quod sub precepto cadit. Secundo, ex eo quod aliter licet et cullibet commutare sibi ieiunium in alia opera, verbis gratia, delere peccata elemosyna, vel noua contritione cohibere peccata multa cautela, & oratione, eleuam mentem habere parco alimento, absque ieiunio tamen. Et tenet sequela: quia commutatione tali vrens non indiget remedio ieiunij ad hos fines, sed meliori remedio vtiur.

Ad hoc dicitur, quod proculdubio quilibet non impeditur, sine eger, sine non remedio ieiunij, subiacet precepto ieiunij. Et ratio est, quia lex ieiunij data est omnibus potentibus ieiunare quia omnes tales indigent remedio ieiunij, vel pro peccato praeterito delendo, vel cauendo futuro. Constat enim omnes esse peccatores quando in vita hac sumus, sed si quis non egerit tali remedio in specie, quia tamen lex data est de tali specie remedij, quia communitur homines egerit, subiacet etiam ille dicitur legi. Pro vniuersali siquidem regula est habendum, quod lex quae communitur fit ad omnes, vt singulae personae, pro remedio, vel quocumque alio medio exequendo ligat omnes non impeditur, quia licet ratio legis sit indigetia remedij, vis tamen coactiua eius est ad non impeditur, quoniam hoc expedit, & ad comunem legis finem, qui est facere homines virtuosos, & communem hominum subiectionem sub lege, & est de natura vis coactiua legis, obligare fit impedimentum non obstat. Sicut competit naturalibus agentibus agere efficaciter in passum non impeditur.

Ad primum ergo in oppositum dicitur, quod sensus littere est quod ieiunium, quia est de genere vitium non cadit sub precepto, nisi in ordine ad finem. Hoc enim sonat nomen remedij, quod gratis conceditur, quia ratio legis ieiunij est determinata: remedium quilibet communitur oportet: quoniam quilibet potes eger tali remedio vel vt curatiuo, vel vt preseruatiuo, vt praedictum est.

Ad secundum vero dicitur, quod obligatio legis dicitur ligare vnumquodque secundum requisitionem ad finem, quia ordo communis ad finem est ratio obligandi quemlibet potentem, & impedimenta talis finis per huiusmodi medium, sunt rationes exulantes ab obseruatione legis huius: ita quod necessitas ieiunij ad finem in quolibet singulari, non ponitur causa legis, nisi ex communi conditione, & non ex partiali dispositione cuiusque. Excusantia autem ex particularibus impedimentis imponitur istius, vel illius conditionis personarum, vel ipsarum personarum, suntur habitata ratione finis.

In eodem articulo in responsione ad secundum dubium occurrit, An frangeas Ecclesiae ieiunium non in contemptum, sine causa rationabili, tamen peccat mortaliter. Et est ratio dubij diuersa diuersorum sententia.

Ad huius evidentiam sciendum est, quod in ieiunij ecclesiastici duo sunt terminus: obseruatione duplex virtus inuenitur, scilicet obedientia, & abstinentia. Nam ieiunando exequitur homo Ecclesiae preceptum, & per hoc obedit, & medium ab ecclesiastici ex prudentia determinatur in cibo & potu seruat, & per hoc abstinet. Iuxta dictas autem virtutes duo quoque vitia contrariantur ieiunio, scilicet inobedientia, & gula. Et ex parte siquidem inobedientia non est peccatum mortale transgredi simpliciter statum iuris positum, nisi propter contemptum: quoniam solus contemptus est formaliter inobedientia mortalis, vt patet ex dictis in tractatu de obedientia. Ex parte vero abstinentia, quae vt remedium quoddam precepta est, non est peccatum mortale, nisi impediatur finis intentus per talem abstinentiam. Sic, in hac littera de vtroque

modo transgrediendi ieiunium habes, cuius auctoritatem si quis contemnat, vel hoc modo transgredatur, quod impediatur finis intentus, peccat mortaliter. Verum quia in primo omnes conueniunt, scilicet, quod violans ieiunium Ecclesiae ex contemptu, peccat mortaliter, & in secundo consistit

li Christiani, cadit sub precepto iuris positum, quod est a praelatis Ecclesiae institutum: & hoc est ieiunium Ecclesiae: aliud uero est natura.

Ad primum ergo dicitur, quod ieiunium secundum se consideratum non nominat aliquid eligibile, sed poenale quiddam. Redditur autem eligibile secundum quod est utile ad finem aliquem. Et ideo absolute consideratum non est de necessitate precepti, sed est de necessitate precepti unicuique tali remedio indigenti. Et quia multitudo hominum ut plurimum indiget tali remedio, tum quia in multis omnino offendimus, ut dicitur Iac. 3. tum etiam, quia caro concupiscit aduersus spiritum, ut dicitur ad Galat. 5. conueniens fuit ut Ecclesiae aliqua ieiunia statueret ab

excessu contrariaretur statuto Ecclesiae, cum habeat alteram conditionem, scilicet impedit finem (nam venter plenus spumat libidinem, & mentem deprimit, & vitium facit, vt auget) sequeretur, quod esset solutio ieiunij cum peccato mortali. Ob defectu secundae conditionis, qui non seruat medium ab Ecclesia statutum, vt patet se gregemque suum pane vite, & intellectus, immunitis est a peccato: quoniam talis finem ieiunij non impedit, sed promouet in se, & in alijs, vt patet. Et prima quidem conditio omnibus nota est: quoniam penes conditiones ieiunij ab Ecclesia appositae, pura, tempus, qualitas cibi, horam, vnitatemque manducandi, consistit. Secunda vero ab ipso auctore exposita in 4. sententia dicitur, 15. quaest. 3. artic. 1. quae sunt ieiunia 4. ad 3. inuenitur, dum dicit, intentioni legislatoris obuiat, qui ex contemptu, vel sine aliqua rationabili causa, ordinationem non seruat. Et hanc expositionem hoc in loco insinuat, dum contra transgressionem vel ex contemptu, vel ex impedimento finis, distinguit non seruari ex rationabili causa, subdendo. Si autem ex aliqua rationabili causa &c. Et per haec clare patet quod & qualis est transgressio impediens finem. An autem sit mortale peccatum semper huiusmodi transgressio, apud auctorem non veritur in dubium: quia expressis in littera dicitur, quod talis transgressio est peccatum mortale. Sed ex aliorum dictis dubium habet. Nam quidam videntur velle quod transgressio ieiunij ex contemptu sola est peccatum mortale: quidam autem etiam illa quae est sine causa, est peccatum mortale. Nam illa quae fit ex causa, non ex toto sufficiens, peccatum veniale est. Inter istas autem opiniones prima a ratione longe est, supposito quod Ecclesia ieiunium praeeperit, quoniam solam obedientiam in Ecclesia praecipis considerauit: cum tamen vltra communem conditionem praepertorum, quam attendit obedientia, oporteat considerare actum virtutis, qui sub precepto ponitur, & finem eius. Et propterea auctor duas radices transgressionis posuit, altera ex parte auctoritatis praepertum, & alteram ex parte finis intenti per actum imperatum a lege. Haec enim duo sunt principalia in quolibet lege, ad quae caetera ordinantur. Et propterea penes ambo transgressio mortalis, quasi principium legalis, vite tollens, determinatur. Secunda vero opinio multum inuiti videt aequitate, lex positua nimis dura sit: & potest ad auctoris doctrinam reduci, distinguendo de causa rationabili, scilicet, simpliciter & absolute, vel secundum estimationem. Nam non serua re ieiunium ex causa rationabili simpliciter & absolute, non est contra praepertum Ecclesiae: quod intelligitur cessante rationabili causa ad oppositum. & hoc est clarum. Et similiter si non seruo ieiunium ex causa rationabili secundum meam estimationem absque fraude, puta, quia videtur mihi quod sum adeo debilis, vt non comprehendat sub obligatis ad ieiunium, quamuis in veritate non fit in me debilitas subiciens ad eximendum me a vinculo ieiunij, excusor a peccato mortali: quamuis peccem venialiter, si abique pastore indulgo neglexer meas vires examinans

Ex eodem articulo in responsione ad secundum dubium occurrit, An frangeas Ecclesiae ieiunium non in contemptum, sine causa rationabili, tamen peccat mortaliter. Et est ratio dubij diuersa diuersorum sententia.

minans uoluntati ieiunium. Ad quæstum ergo respondendo dicitur, quod soluens Ecclesie ieiunium sine causa rationabili...

aliquid huiusmodi quod talis homo non potest... quid huiusmodi adimplere...

omnibus communiter obseruanda, non quasi præcepto subijciens id, quod simpliciter ad supererogationem pertinet...

Ab tertium dicendum, quod Aug. ibi loquitur de his quæ ratione sacrorum scripturarum auctoritatibus continentur...

Ad secundum dicendum, quod præcepta, quæ per modum communis statuti proponuntur, non eodem modo obligant omnes...

ARTICVLVS IIII.

Utrum omnes ad ieiunia Ecclesie tenentur.

Si autem ex aliqua rationabili causa quis statutum non seruet, præcipue in casu, in quo etiam si legislator adesset...

AD QVARTVM sic proceditur. Videt, quod omnes...

In eodem articulo dubium occurrit de causa rationabili, ex qua potentes ieiunare non tenentur ad ieiunia. De impotentia namque dubium non est...

tiam faceret in cibis prohibitis. Constat tamen quod in illi propterea a ieiunij vinculo liberari debent...

Ad hoc dicitur, quod rationabilis in primis causa quod alias potentes ieiunare, non ieiunant, est necessitas alicuius impedientis ieiunium...

Super Quæstionibus centisimo quadringentesimo...

spensare. Et est ratio dubij, quia quoddam non possunt haberi ex hoc quod ordinarij non habent potestatem super lege uniuersalis Ecclesie, qualis est lex ieiunij. Et confirmatur ex consuetudine populi Christiani recognoscens solam Apostolicam legem super hac lege. Oppositum autem apparet, quia secundum hoc esse minus bene promissum populo Christiano: quoniam illi casus dubij frequenter accidunt, & authoritas promissa casibus istis esse inaccessibilis tunc potest casus quoniam papa in uno tantum loco, & impossibile est ex toto terrarum orbe in tam frequentibus casibus recurrere ad ipsum habere.

Ad hoc dicitur, quod dispensare in ieiunio contingit dupliciter. Vno modo absolute tollendo, vel committendo unicum legis quod ad hanc personam: & hoc spectat ad Papam, qui solus est iuris per uniuersalia iura positor. Et hoc est, quod attestatur consuetudo populi Christiani. Alio modo, in hoc particulari casu: & hoc spectat ad episcopos, & etiam ad presbyteros, curatos, & uniuersaliter ad prelatos respectu suorum subditorum propter rationem supradictam, attestante hoc auctorem in 4. sententiarum, dist. 15. dicente expresse q. 3. ar. 2. ad ultimum, de laborantibus, quod possunt secundum dispensationem sacerdotis sui ieiunium soluere, & in hoc loco ad tertium, Nisi forte ubi est ius consuetum, quia ex hoc ipso quod prelati dissimulant, videtur annuere. Ex quibus uerbis patet, quod non de solo Papa loquitur: quoniam locorum consuetudines non presumit Papa scire, sicut nec statuta municipalia. Minus ergo sapiunt prelati, qui potentibus subditis in causa dubia dispensationem conandi in ieiunijs Ecclesie, aut aliter ieiunium soluendi preueniendo horam ieiunij, remittunt eos in conscientia sua. Debent enim comparari infirmis, & commutare ad cautelam ieiunium in septem Psalmos, vel aliquid huiusmodi. Et eadem ratione possunt dispensare in qualitate ciborum prelati, in casu.

In eodem articulo in responsione ad primum dubium occurrit ex Martino in d. tracta. q. 4. de ieiunio, arguente contra hac uerba, Precepta Dei sunt precepta iuris naturalis, quae secundum se sunt de necessitate salutis. Contra Sacramenta nouae legis, quae sunt necessitatis, sunt precepta Dei, & non sunt precepta iuris naturalis. ergo. Precepta, Accedere ad suam est preceptum Dei, & tamen non est preceptum iuris naturalis.

Ad hoc dicitur, quod precepta Dei in hoc loco appellantur non quocumque precepta sunt a Deo quocumque modo, puta, per reuelationem, aut per medium Christum hominem, sed solum illa quae sunt a Deo per seipsum precepta per hoc, quod sunt ab ipso indita rationali creature, quae patet esse precepta iuris naturalis. Sacramenta autem Ecclesie non sunt hoc modo precepta Dei. Quod autem dicitur de accessu ad suam, uel non suam, falsum est non esse preceptum iuris naturalis.

In eodem articulo quarto in responsione ad secundum dubium, ex Martino ibidem occurrit, quod ratio authoris ad excusandos pueros non concludit uniuersaliter de omnibus Ecclesie ieiunijs, sed de quadragesimali tantum. Arguitur sic. Secundum istos bonum est quod pueri affueant ad ieiunia, ieiunando bis, aut ter in quadragesima, ergo in tot septimanis ter ieiunare non est pueris nocuum, Nam si noceret, non esset bonum: sed ieiunia

na quatuor temporum & maiorum solemnitarum, non sunt crebriora quam ieiunare ter in quadragesima. ergo ex ista ratione non excusantur pueri a ieiunijs quatuor temporum, & maiorum solemnitarum.

Ad hoc dicitur, quod ratio litera concludit uniuersaliter impotentiam puerorum ad non ieiunandum absolute, & non propter, uel tot diebus. Nec obstat quod subditur, bonum esse assuescere ad ieiunia, quia hoc non est exceptionis aut uniuersali, sed consilij. Nam sicut possent per maiori necessitate, non obstante damno aliquo, quandoque cogi ad ieiunia pueri, ut in litera dicit: ita potest eis consilium dari, quod aliquod quandoque damnum sustineant ex ieiunio, non obstante libertate eorum propter aetatis impotentiam. Hac ergo ratione sunt pueri absolute simpliciter ab omni Ecclesie ieiunio, quamuis bene faciant si quandoque ieiunent aut abstineant. Ratio siquidem concludit libertatem puerorum: consilium autem inferat supererogationem eorumdem.

In eadem responsione dubium est de senibus, in quibus est euidens etiam necessitas ex prima ratione in litera allata, scilicet propter debilitatem naturae, ex qua prouenit, quod eget frequenti cibo, & non multo simul assumpto. Dubium quoque occurrit de mulieribus praegnantibus, & lactantibus, in quibus uidetur euidens necessitas propter secundam rationem literae, quia, si indiget multo nutrimento propter alimentum fixum, seu proli, quod ex iu per se propter alimentum fit.

Ad primum de senibus dicitur, quod quia senectus non est euidens omnibus una, sicut aetas augmenti, quoniam aetas augmenti determinatur abortu, qui certus est: aetas uero senectutis a naturali occasu, qui incertus est. Sunt enim quidam sexagenarij ita fortes sicut alij quadragenarij, & unus altero habet multo plures circulationes coelestes, propter quod contingit forte aliquem esse senem in trigesimo, aliquem in quadragesimo, vel aliquo huiusmodi anno: deo non determinatum est tempus quando homines propter senectutem excusantur a ieiunio. Formaliter tamen loquendo, quandoque quis est uere senex, non tenetur ad ieiunia Ecclesie. Et ratio est quia natura est adeo debilis in senex, ut non possit multum simul cibum digerere, & propterea eget frequenti alimento modico, sicut infirmus. Comuni ter autem hoc accidere anno sexagesimo etatis, est scriptum sit, Dies annorum nostrorum septuaginta, & quod ueterascit, & senescit, prope interitum est, ut dicitur ad Hebraeos. Est ergo sexagenarius communiter prope naturalem interitum, ac per hoc senex. Unde nisi euidenter constet, quod possit alimentum pro ieiunio opportunum dirigere & tolerare, non debent conari ad ieiunium, sed debilitati quam sentiunt, subuenire frequenti, bono, & modico alimento: quoniam senectus morbus est incurabilis.

Ad finem de praegnantibus & lactantibus dicitur, quod nisi sint mulieres adeo robuste naturae, ut unica comestione possint tantum alimentum sumere & digerere, quod sat sit pro se & foetu, seu prole, non tenentur ad ieiunium, imo peccaret ieiunando, propter nocuum proli. Contra autem mulieres non sunt ita robuste naturae. Propter quod concludendum est, quod secundum legem quae fit in pluribus appellatione potentium ieiunare non ueniunt mulieres praegnautes, aut lactantes. Et sic sub lege illa. Omnes potentes ieiunare ieiunent &c. non comprehenduntur.

ergo multo magis debet ex propria uoluntate ieiunare. SED CONTRA uidetur, quod nullus iustus teneatur ieiunare. Praecepta enim Ecclesie non obligant contra doctrinam Christi: sed Dominus dixit Luc. 5. quod non possunt filij sponsi ieiunare quandiu cum ipsis est sponfus: est autem cum omnibus iustis spiritualiter eos inhabitans. unde Dominus dicit Matth. ult. Ecce ego uobiscum sum usque ad consummationem seculi. ergo iusti ex statuto Ecclesie non obligantur ad ieiunandum. RESPONDEO Dicendum, quod sicut supra dictum est, statuta communia proponuntur secundum quod multitudini conueniunt: & ideo legislator in eis statuendis attendit id, quod communiter habetur, & in pluribus accidit. Si quid autem ex spirituali causa in aliquo inueniatur, quod obseruantię statuti repugnet, non tenetur talis legislator ad statuti obseruantię obligare, in quo tamen est discretio adhibenda. Nam si causa sit euidens, per seipsum licite potest homo statuti obseruantię pretereire, secundum consuetudinem interueniente: uel si non possit de facili recurrere ad superiorē huiusmodi.

1. 2. q. 48. ar. 2. & q. 98. ar. 1. 2. & 6. D. 918.

In eodem articulo circa operarios, adverte quod cum ab auctore, & alijs audis, quod peccant, qui nolunt conducere operarios, nisi cum pacto, quod non ieiunent, intelligitur, si nolunt eos conducere etiam modificata mercede iuxta modificationem operis, uel cum aequali mercede, stante qualitate operis soliti tempore, non ieiunij. Et non intelligitur, si nolunt minuire mercedē iuxta diminutionē operis. Nam conductor operariorum non tenetur operario plus promittere, aut dare quam opus suum mereatur. Et propterea si operarius, qui scit teneri ad ieiunium, qui habet aliud unde uiuat, & uult minuire laborem, debet etiam minuire mercedem, alioquin ipse, non conductor peccaret. In primo autem casu conductor peccaret, pro tanto deterioris conditionis ab eo redderetur ieiunantes iuxta Ecclesie præceptum, quam inobedientes, & sic daret occasionē peccandi. Si tamen necessitas operis festinationem exigat, potest tute dicere, inuenias alium conductorem &c. In secundo uero casu manifeste peccat conductor, inducens obligatum potentem, & uolentem ieiunare, ad peccatum.

Occurrit hoc in loco dubium de inuitantibus ad comedendū, ac ministrantibus comedentibus in die ieiunij, ubi cōmuniter creditur, aut scitur quod nolunt ieiunare. Et est ratio dubij, quia hinc apparet, quod peccent, quia cooperantur ad solationem ieiunij absque rationabili causa: inde autem apparet, quod non peccent, quia nec ex proposito, nec ex intentione rendunt inuitantes, aut ministrantes ad hoc ut soluantur ieiunium. Peccata autem ex intentione iudicantur, & specificantur.

Ad hoc dicitur, quod hic non ueritur in quaestione, an peccent illi qui directē ad soluendum ieiunium inuitant, aut ministrant: quia horum peccatum est manifestum, sicut in uitantium, aut cooperantium ad furtum, & alia mala. Nec etiam est questio, an peccent illi, qui praesumentes quibusdam debiles, ne scientes potentiam, uel impotentiam simplici corde inuitant ad comedendum in hospitalitate &c. uel perentibus cibum ministrantur excusatio est manifesta ex eo, quod

Si uerò causa sit dubia, dēt alijs ad superiorem recurrere, qui habet potestatem in talib. dispensandi: & hoc est obseruandū in ieiunijs ab Ecclesia institutis, ad quæ omnes communiter obligantur, nisi in eis fuerit aliquod speciale impedimentum.

Ad III. dicendum, quod pauperes, qui possunt iustificiter habere quod eis sufficit ad uitam comestionem, non excusantur propter paupertatē à ieiunijs Ecclesie, à quibus tamē excusantur dētur illi, qui frustratim elemosynas mendicant, qui nō possunt simul habere, quod eis ad uitam sufficit.

Ad V. dicendum, quod illud uerbum Domini tripliciter potest opponi. Vno modo, secundum Chrysostomum dicit, quod discipuli, qui filij discipuli erant, uel uel timore ueteri comparantur; & ideo in presentia corporali Christi erant magis iudicandi in quadā dulcedine, quā in auiditate ieiunij exercebant. Et secundū hoc magis cōuenit, ut cū impletis, & nouitjs in ieiunijs dispensetur, quā cum antiquiorib. & perfectis, ut patet in * gl. super illud Psal. 130. Sicut ablactatus in matre sua. Alio modo potest dici secundum Hieronimum, quod Dominus ubi loquitur de ieiunio ueterum obseruariarum. Unde per hoc significat Dñs, quod Apostoli non erant in ueterib. obseruantijs detinēdi, quos oportebat gratiē nouitate perfundi. Tertio modo, secundum Augustinum, qui dicitur, quod duplex ieiunium, quod unum pertinet ad humilitatē tribulationis; & hoc nō cōpetit ueteris perfectis, qui dicuntur filij sponsi. Unde ubi Luc. dicit, nō potestis filij sponsi ieiunare, dicit Mar. Nō possunt filij sponsi lugere. Aliud autem est, quod pertinet ad gradum mentis in spiritualitate inspicuae: & tale ieiunium conuenit perfectis.

cent illi, qui praesumentes quibusdam debiles, ne scientes potentiam, uel impotentiam simplici corde inuitant ad comedendum in hospitalitate &c. uel perentibus cibum ministrantur excusatio est manifesta ex eo, quod

ut per hoc impediret alias pias, & magis necessarias causas. Vnde tamen in talib. recurrentium esse ad superioris dispensationē nisi forte ubi est ita conuenienter ga ex hoc ipso, quod prelati distulunt, uidentur annuere.

Ad III. dicendum, quod pauperes, qui possunt iustificiter habere quod eis sufficit ad uitam comestionem, non excusantur propter paupertatē à ieiunijs Ecclesie, à quibus tamē excusantur dētur illi, qui frustratim elemosynas mendicant, qui nō possunt simul habere, quod eis ad uitam sufficit.

Ad V. dicendum, quod illud uerbum Domini tripliciter potest opponi. Vno modo, secundum Chrysostomum dicit, quod discipuli, qui filij discipuli erant, uel uel timore ueteri comparantur; & ideo in presentia corporali Christi erant magis iudicandi in quadā dulcedine, quā in auiditate ieiunij exercebant. Et secundū hoc magis cōuenit, ut cū impletis, & nouitjs in ieiunijs dispensetur, quā cum antiquiorib. & perfectis, ut patet in * gl. super illud Psal. 130. Sicut ablactatus in matre sua. Alio modo potest dici secundum Hieronimum, quod Dominus ubi loquitur de ieiunio ueterum obseruariarum. Unde per hoc significat Dñs, quod Apostoli non erant in ueterib. obseruantijs detinēdi, quos oportebat gratiē nouitate perfundi. Tertio modo, secundum Augustinum, qui dicitur, quod duplex ieiunium, quod unum pertinet ad humilitatē tribulationis; & hoc nō cōpetit ueteris perfectis, qui dicuntur filij sponsi. Unde ubi Luc. dicit, nō potestis filij sponsi ieiunare, dicit Mar. Nō possunt filij sponsi lugere. Aliud autem est, quod pertinet ad gradum mentis in spiritualitate inspicuae: & tale ieiunium conuenit perfectis.

Ad III. dicendum, quod circa peregrinos, & operarios distinguendum uidetur: quia si peregrinatio & operis labor commodē differri possit, aut diminui absque detrimento corporalis salutis, & exterioris status, qui requiritur ad conseruationem corporalis, uel spiritualis uite, non sunt pro hoc Ecclesie ieiunia praetermittenda. Si autē imminet necessitas statim peregrinandi, & magnas dietas faciendi; uel etiam multū laborandi uel propter cōseruationem uite corporalis, uel propter aliquid necessariū ad uitam spirituales, & simul cum hoc non possint Ecclesie ieiunia obseruari, non obligatur homo ad ieiunandū; quia nō uidetur fuisse in tēto Ecclesie statuentis ieiunia,

perfectis.

ARTICVLVS V.

Vtrum conuenienter determinentur tempora ieiunij Ecclesie.

Ad quintum sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter determinentur tempora ieiunij Ecclesie. Christus legitur Matth. 4. statim post baptismum ieiunium inchoauit.

exultationis, an sit in precepto. Et est rō dubij, quia in litera dicitur quod non debet cadere sub precepto, & quod Ecclesia non precipit. In oppositum autem est, quia ieiunium uigilia Pentecostes, & quatuor temporū infra hebdomadam Pentecostes, est ieiunium exultationis: quonia est in tempore paschali, in cuius signū nō sunt nunc in Ecclesia prostrationes. Et tamen hæc ieiunia ita sunt in precepto, sicut alia Ecclesie ieiunia.

Ad hoc dicitur, quod ieiunia hæc secundū auctorem non sunt in precepto, sunt tamen rationabiliter statuta intra illud tempus, ut exultationis ieiunia principaliter & secundario (iuxta Leonis dist. 76. cap. Legum. sententiam) ad castiganda delicta, quæ inter paschalia gaudia ex negligentia & immoderata læticia commissa sunt, ut in 4. sententiarum, dist. 15. q. 3. ar. 3. quæstio 1. c. prima, ad quintum, hæc.

Quia uero consuetudo de tollit, & facit legis uinculū, & communitur homines reputant non minus esse in precepto hæc, quæ alia quatuor temporū ieiunia: ideo ex consuetudine sunt in precepto sicut cetera, ita quod uinculū quod lex non fecit, consuetudo intulit. Et propter hoc auctor in litera cautè loquitur est dicens, quod ieiunium exultationis non debet cadere sub precepto, & quod ab Ecclesia non est institutum, scilicet sub precepto, ieiunium in toto paschali tempore.

sed nos Christum imitari debemus, secundum illud 1. ad Cor. 4. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. ergo & nos debemus ieiunium peragere statim post Epiphaniam, in qua baptismus Christi celebratur.

¶ 2. Præ. Ceremonialia ueteris legis non licet in noua lege obseruare: sed ieiunia in quibusdā determinatis mensibus pertinent ad solemnitates ueteris legis. dicitur enim Zach. 8. Ieiunium quartum, & ieiunium quintum, & ieiunium septimum, & ieiunium decimum erit domui Iudæ in gaudium & læticiam, & in solemnitates præclaras. ergo ieiunia specialium mensium, quæ dicuntur quatuor temporum, in Ecclesia inconuenienter obseruantur.

¶ 3. Præ. Secundum Aug. in li. de consensu Euangelist. Sicut est ieiunium afflictionis, ita est ieiunium exultationis: sed maximè exultatio spiritalis imminet fidelibus ex Christi resurrectione. ergo in tempore Quinquagesime, in quo Ecclesia solemnizat propter Dominicam resurrectionem in diebus dominicalibus in quibus memoria resurrectionis agitur, debent aliqua ieiunia indici.

¶ 4. Præ. Contra. Sed est communis Ecclesie consuetudo.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, ieiunium ad duo ordinatur. scilicet deletionem culpæ, & eleuationem mentis in superna. Et ideo illis temporibus specialiter fuerunt ieiunia indicenda, in quibus oportebat homines à peccato purgari, & mentem fidelium eleuari in Deum per deuotionem: quæ quidem præcipue imminet ante paschalem solemnitatem, in qua & culpæ per baptismum relaxantur, qui solènter in uigilia pasche celebrat, quando recolitur dominica sepultura: quia per baptismum conspelimur Christo in morte, ut dicitur ad Ro. 6. In festo etiã pasche oportet maximè mentem hominis per deuotionem eleuari ad æternitatis gloriam, quam Christus resurgendo inchoauit. Et ideo immediate ante solemnitatem paschalem Ecclesia statuit esse ieiunandum. Et eadem ratione in uigilijs præcipuarum festiuitatum, in quibus præparari nos oportet ad festa futura deuote celebranda. Similiter etiã consuetudo ecclesiastica habet, ut in singulis quartis anni sacri ordines conferantur, in cuius signū Dominus quatuor milia hominum de septem panibus satiavit, per quos significantur anni noui testamenti oportet per ieiunium præparari, & eos qui ordinantur, & illos qui ordinandi sunt, & etiam totum populum, pro cuius utilitate ordinantur. Vnde

A de & legitur Luca 6. quod Dominus ante discipulorum electionem exiit in montem orare: quod exponens Ambrosius dicit. Quid refacere conuenit cum uis aliquod officium pietatis adoriri, quando Christus missurus Apostolos prius orauit: Ratio est numeri, quantum ad quadragesimale ieiunium, est triplex secundum Grego. Primo quidem, quia uirtus decalogi per libros quatuor sancti Euangelij impletur, denarius autem quater ductus in quadragenarium surgit. Vel quia in hoc mortali corpore ex quatuor elementis subsistimus, per cuius uoluntatem preceptis dominicis contrahimus, quæ per decalogum sunt accepta. Vnde dignum est, ut eandem carnem quater decies affligamus. Vel quia ita offerre cõtedimus Deo decimas dierum. Dū enim per trecentos, & sexaginta dies annus dicitur, nos autem per triginta sex dies affligimur, qui sunt ieiunabiles in sex septimanis Quadragesimæ, quasi anni nostri decimas Deo damus. Secundum Aug. autem additur quarta ratio. Nā creator est trinitas, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus; creature uero inuisibili debetur ternarius numerus. Diligere. n. iubemur Deum ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente. Creature uero uisibili debetur quaternarius propter calidum & frigidum, humidum & siccum. Sic ergo per denarium significantur omnes res, qui si ducatur per quaternarium, qui competit corpori, per quod admixtio geritur, quadragesimum numerum conficit. Singula uero ieiunia quatuor temporum tribus diebus continentur propter numerum mensium, qui competit cuilibet tempore: uel per numerum sacrorum ordinum, qui in his temporibus conferuntur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christus baptismum non indignit propter seipsum, sed ut nobis baptismum commendaret. Et ideo sibi non contemebat, ut ante baptismum suum ieiunaret, sed post baptismum, ut nos inuitaret ad ieiunandum ante nostrum baptismum.

AD II. dicendum, quod Ecclesia non seruat ieiunia quatuor temporum, nec omnino eisdem temporibus, quibus Iudei, nec etiam propter causas easdem. Illi ieiunabant in Julio, qui est quartus mensis ab Aprili, quem primum habent: quia tunc Moyses descendens de monte Sinai, tabulas legis confrigit, & iuxta Hierem. muri primum rupti sunt ciuitatis. In quinto autem mense, qui apud nos uocatur Augustus: quia propter exploratores seditionis esset ortum in populo, iussi sunt in montem non ascendere. Et in hoc mense à Nabuchodonosor, & post à Tito templum Hierosolymis est incensum. In septimo uero, qui appellatur October, Godolias occisus est, & reliquie populi dissipate. In decimo uero mense, qui apud nos Ianuarius dicitur, populus cum Ezechiele in captiuitate positus, audiuit templum esse subuersum.

AD III. dicendum, quod ieiunium exultationis ex instantu Spiritus sancti procedit, qui est spiritus libertatis: & ideo hoc ieiunium sub precepto cadere non debet. Ieiunia ergo quæ precepto Ecclesie instituntur, sunt magis ieiunia afflictionis, quæ non conueniunt in diebus lætitiæ. Propter quod non est ieiunium ab Ecclesia institutum in toto paschali tempore, nec etiam in diebus dominicis, in quibus si quis ieiunaret contra consuetudinem populi Christiani, quod ut Aug. dicit, est per lege habenda, uel et ex aliquo errore (sicut Manichei ieiunant, quasi necessarium tale ieiunium arbitranter) non esset a peccato immunis, quamuis ipsum ieiunium secundum se consideratum omnitempore sit laudabile, secundum quod Hier. dicit ad Luc. cinium. Vtinam omni tempore ieiunare possemus.

AD IIII. dicendum, quod ieiunium exultationis ex instantu Spiritus sancti procedit, qui est spiritus libertatis: & ideo hoc ieiunium sub precepto cadere non debet. Ieiunia ergo quæ precepto Ecclesie instituntur, sunt magis ieiunia afflictionis, quæ non conueniunt in diebus lætitiæ. Propter quod non est ieiunium ab Ecclesia institutum in toto paschali tempore, nec etiam in diebus dominicis, in quibus si quis ieiunaret contra consuetudinem populi Christiani, quod ut Aug. dicit, est per lege habenda, uel et ex aliquo errore (sicut Manichei ieiunant, quasi necessarium tale ieiunium arbitranter) non esset a peccato immunis, quamuis ipsum ieiunium secundum se consideratum omnitempore sit laudabile, secundum quod Hier. dicit ad Luc. cinium. Vtinam omni tempore ieiunare possemus.

AD IIII. dicendum, quod ieiunium exultationis ex instantu Spiritus sancti procedit, qui est spiritus libertatis: & ideo hoc ieiunium sub precepto cadere non debet. Ieiunia ergo quæ precepto Ecclesie instituntur, sunt magis ieiunia afflictionis, quæ non conueniunt in diebus lætitiæ. Propter quod non est ieiunium ab Ecclesia institutum in toto paschali tempore, nec etiam in diebus dominicis, in quibus si quis ieiunaret contra consuetudinem populi Christiani, quod ut Aug. dicit, est per lege habenda, uel et ex aliquo errore (sicut Manichei ieiunant, quasi necessarium tale ieiunium arbitranter) non esset a peccato immunis, quamuis ipsum ieiunium secundum se consideratum omnitempore sit laudabile, secundum quod Hier. dicit ad Luc. cinium. Vtinam omni tempore ieiunare possemus.

in ti. de ord. Iesu in monte cir. med. tom. 5. * hom. 16. in euang. a me die.

Li. 2. de doctr. Christi. c. 16. a med. tom. 3.

epist. 86. parum a principio. tom. 2.

Refertur dist. 76. c. Vtinam.

Super

In articulo 6. dubium occurrit de comestione, quae consuevit fieri à ieiunantibus hora coena. An fragarat ieiunium, si comedant ea, quae assumuntur ad nutrimentum, ut fructus, panis, & huiusmodi. Et est ratio dubij, quia, ut in licera dicitur, electuaria & potus ideo non frangunt ieiunium, quia eorum usus non est secundum se principaliter ad nutrimentum, ergo illa, quorum usus principalis est ad nutriendum, frangunt ieiunium. Et confirmatur: quia author in 4. sententiarum dist. 15. q. 3. articulo 4. dicit, quod omnia quorum usus est manducare frangunt ieiunium ultra unicam comestionem sumpta. In oppositum est populi Christiani consuetudo.

4. dist. 8. q. 1. art. 4. q. 2. ad 3. Et dist. 15. q. 3. art. 4. q. 1. per 10. & 11. 2. cor. 2. articulo 2. huius quae.

ARTICULVS VI. Vtrum requiratur ad ieiunium, quod homo tantum semel comedat.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod non requiratur ad ieiunium, quod homo tantum semel comedat. Ieiunium enim, ut dictum est, est actus uirtutis abstinentiae, quae quidem non minus obseruat debitam quantitatem cibi, quam comestionis numerum: non autem taxatur ieiunantibus quantitas cibi. ergo nec numerus comestionis taxari debet.

¶ 2. Praet. Sicut homo nutritur cibo, ita & potu, unde & potus ieiunium soluit, propter quod non possumus post potum Euchariastiam accipere: sed non est prohibitum quin pluries bibamus diversis horis diei. ergo etiam non debet esse prohibitum ieiunantibus, quin pluries comedant.

¶ 3. Praet. Electuaria quidam cibi sunt, quae tamen à multis in diebus ieiunij post comestionem sumuntur. ergo unitas comestionis non est de ratione ieiunij.

SED in contrarium est communis consuetudo populi Christiani.

RESPON. Dicendum, quod ieiunium ab Ecclesia instituitur ad concupiscentiam refranandam, ita tamen quod natura saluetur. Ad hoc autem sufficere uidetur unica comestio, per quam homo potest & natura satisfacere, & tamen concupiscentiae aliquid detrahit, diminuendo comestionum uices. Et ideo Ecclesiae moderata

sanctus tales à peccato. Instruendi tamen sunt de fundamentis consuetudinum, quae in ecclesia fundatae sunt.

¶ Et primi quidem dubij solutio est, quod unica comestio magis uidetur in praecipuo ieiunij praesupposita, tanquam communitur intellecta, quae expressa, ita quod hoc modo est statuta ab Ecclesia & non solum ex consuetudine, iuxta illud licera, Ecclesiae moderata ratione statutum est, ut semel in die &c. Probatur autem quod dicitur, tum ex eo quod ieiunium tanquam à patribus ueteris testamenti acceptum, Ecclesia indixit. Constat autem quod apud Iudeos semel tantum in die comedebatur. Ita uesperum: tum ex capitulo, Quadragesima, de consecratione, dist. 5. ubi inter dies ieiunij, & dominicos in quadragesima, differentia ponitur, dicitur, quod dies dominici abstinentiae subtrahuntur. Et constat quod non in aliquo alio subtrahitur, quam in multiplicata comestione, quoniam in qualitate ciborum conueniunt.

¶ Secundi autem dubij solutio est, quod licet praesens temporibus non fuerit forte licitum sumere fructus, herbas, aut bucellam panis, ne potus laeret stomachum, quia horum usus secundum se est manducatio, ut author dicit: hodie tamen omnia licita sunt per modum medicinae in uespertino potu, fraude cessante: quoniam in consuevit Christianus populus uti per modum medicinae huiusmodi, his quorum usus est manducatio. Deferendum tamen est consuetudini lo-

ci. ubi, non conuenit sumi panis, quia causa, puta quia fructus nocent, non sunt conteri debentibus.

ARTICULVS VII. Vtrum requiratur ad ieiunium, quod homo tantum semel comedat.

AD SEPTVM sic proceditur. Videtur, quod non requiratur ad ieiunium, quod homo tantum semel comedat. Ieiunium enim, ut dictum est, est actus uirtutis abstinentiae, quae quidem non minus obseruat debitam quantitatem cibi, quam comestionis numerum: non autem taxatur ieiunantibus quantitas cibi. ergo nec numerus comestionis taxari debet.

¶ 2. Praet. Sicut homo nutritur cibo, ita & potu, unde & potus ieiunium soluit, propter quod non possumus post potum Euchariastiam accipere: sed non est prohibitum quin pluries bibamus diversis horis diei. ergo etiam non debet esse prohibitum ieiunantibus, quin pluries comedant.

¶ 3. Praet. Electuaria quidam cibi sunt, quae tamen à multis in diebus ieiunij post comestionem sumuntur. ergo unitas comestionis non est de ratione ieiunij.

SED in contrarium est communis consuetudo populi Christiani.

RESPON. Dicendum, quod ieiunium ab Ecclesia instituitur ad concupiscentiam refranandam, ita tamen quod natura saluetur. Ad hoc autem sufficere uidetur unica comestio, per quam homo potest & natura satisfacere, & tamen concupiscentiae aliquid detrahit, diminuendo comestionum uices. Et ideo Ecclesiae moderata

sanctus tales à peccato. Instruendi tamen sunt de fundamentis consuetudinum, quae in ecclesia fundatae sunt.

¶ Et primi quidem dubij solutio est, quod unica comestio magis uidetur in praecipuo ieiunij praesupposita, tanquam communitur intellecta, quae expressa, ita quod hoc modo est statuta ab Ecclesia & non solum ex consuetudine, iuxta illud licera, Ecclesiae moderata ratione statutum est, ut semel in die &c. Probatur autem quod dicitur, tum ex eo quod ieiunium tanquam à patribus ueteris testamenti acceptum, Ecclesia indixit. Constat autem quod apud Iudeos semel tantum in die comedebatur. Ita uesperum: tum ex capitulo, Quadragesima, de consecratione, dist. 5. ubi inter dies ieiunij, & dominicos in quadragesima, differentia ponitur, dicitur, quod dies dominici abstinentiae subtrahuntur. Et constat quod non in aliquo alio subtrahitur, quam in multiplicata comestione, quoniam in qualitate ciborum conueniunt.

¶ Secundi autem dubij solutio est, quod licet praesens temporibus non fuerit forte licitum sumere fructus, herbas, aut bucellam panis, ne potus laeret stomachum, quia horum usus secundum se est manducatio, ut author dicit: hodie tamen omnia licita sunt per modum medicinae in uespertino potu, fraude cessante: quoniam in consuevit Christianus populus uti per modum medicinae huiusmodi, his quorum usus est manducatio. Deferendum tamen est consuetudini lo-

Esque parum aut nihil in causa sunt, attribuntur infirmitates eorum. Et ex hoc patet, quod non licet ieiunantibus causa medicina super indigetio sumere aliquid comestibile, ne cibum noceat, sed post completam digestionem hoc licet. Et ad hoc introducta est Ecclesie consuetudo.

ARTICVLVS VII.

Utrum hora nona conuenienter taxetur ad comedendum bis qui ieiunant.

AD SEPTIMUM sic procedit. Videtur, quod hora nona non conuenienter taxetur ad comedendum his qui ieiunant. Status enim noui testamenti est perfectior quam status ueteris testamenti: sed in ueteri testamento ieiunabant usque ad uesperam. dicitur enim *Leuit. 23. Sabbathum est, affligetis animas uestras, & postea sequitur: A uespera usque ad uesperam celebrabitis sabbatha uestra. ergo multo magis in nouo testamento ieiunium debet in diuini usque ad uesperam.*

¶ 2. Præter ieiunium ab Ecclesia institutum omnibus imponitur: sed non omnes possunt determinate cognoscere horam nonam. ergo uidetur quod taxatio horæ nonæ non debeat cadere sub statuto ieiunij.

¶ 3. Præter ieiunium est actus uirtutis abstinentiæ. ut supra dictum est: sed uirtus moralis non eodem modo accipit medium quo ad omnes, quia quod est multum uni, est parum alteri, ut dicitur in 2. Ethico. ergo non debet ieiunantibus taxari hora nona.

SED CONTRA est, quod concilium Calcedonense dicit. * In Quadragesima nullatenus credendum est ieiunare, qui ante maducauerint, quam uesperinum celebraret officium, quod quadragesimali tempore post nonam dicitur. ergo usque ad nonam est ieiunandum.

A necessitate, non negaretur esse ieiunium, quod tam notabiliter anticipatur. Tenetur ergo quilibet ad consuetam horam prandij in ieiunio, sicut tenetur ad ieiunium ipsum. Et hæc eadem ratio applicata ad unicam comestionem, probat quod unica comestio est de necessitate ieiunij, assumendo quod communis animi conceptio Christianorum est, quod in hoc distinguatur dies ieiunij ab alijs, quod in illis semel tantum in die, in alijs pluries comedimus.

RESPONDEO Dicendum, quod sicut dictum est, ieiunium ordinatur ad deletionem & cohibitionem culpæ. Unde oportet quod aliquid addat supra communem consuetudinem, ita tamen quod per hoc non multum natura grauetur. Est autem debita & communis consuetudo comedendi hominibus circa horam sextam, tum quia iam uidetur esse completa digestio nocturno tempore, naturaliter calore interius reuocato propter frigus noctis circumstantans, & diffusio humoris per membra, cooperante ad hoc calore diei usque ad summum solis ascensum: tum etiam quia tunc præcipue natura corporis humani indiget iuari contra exterioriorem aeris calorem, ne humores interius adurentur. Et ideo ut ieiunans aliquam afflictionem sentiat pro culpæ satisfactione, conueniens hora comedendi taxatur ieiunantibus circa horam nonam. Conuenit etiam ista hora mysterio passionis Christi, quæ completa fuit hora nona, quando inclinato capite tradidit spiritum. Ieiunantes enim dum suam carnem affligunt, passioni Christi conformantur, secundum illud ad Gal. 5. Qui autem Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum uitijs, & concupiscentijs.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod status ueteris testamenti comparati nocti: status uero noui testamenti, diei, secundum illud ad Ro. 13. Nox præcessit, dies autem appropinquauit: & ideo in ueteri testamento ieiunabatur usque ad noctem,

authoritas literæ pro parte negatiua. In de autem est, quod dispensatio de unica comestione, est totaliter liber a ieiunio. Unica uero comestio est una conditio ieiunij. Ad hoc breuiter dicitur, quod proculdubio egens dispensatione in una sola conditio ieiunij, etiam si illa conditio sit de necessitate ieiunij, & in illa sola dispensatus, siue a prælato, siue a necessitate sit, non est proprie dispensatus, seu absolutus a ieiunio. Verbi gratia, si quis est non potens expectare horam consuetam prandij, sed potest summo mane comedendo, ieiunium quo ad reliqua seruare: & dispensatur a prælato quacunque hora uoluerit, non propterea est absolutus a ieiunio, sed debet, sicut potest, ieiunare. Et eadem ratione tenetur sic seruare, si necessitas euidens ipsum dispenset quo ad dictam conditionem. Et hoc satis ex autoritate huius literæ habetur. Et ratione firmatur: quia impotens seruare præceptum Ecclesie quo ad omnes eius condiciones, debet seruare illud secundum illas, quas potest. Non est autem eadem ratio de unica comestione, & alijs conditionibus: quoniam ieiunium noui testamenti, ex abstinentia carnis, & unica comestione consistit tanquam ex substantialibus: ita quod unica comestio est essentialior ieiunio, utpote a principio ieiunij instituta in ueteri testamento, in quo usque ad uesperam affligendum

authoritas literæ pro parte negatiua. In de autem est, quod dispensatio de unica comestione, est totaliter liber a ieiunio. Unica uero comestio est una conditio ieiunij. Ad hoc breuiter dicitur, quod proculdubio egens dispensatione in una sola conditio ieiunij, etiam si illa conditio sit de necessitate ieiunij, & in illa sola dispensatus, siue a prælato, siue a necessitate sit, non est proprie dispensatus, seu absolutus a ieiunio. Verbi gratia, si quis est non potens expectare horam consuetam prandij, sed potest summo mane comedendo, ieiunium quo ad reliqua seruare: & dispensatur a prælato quacunque hora uoluerit, non propterea est absolutus a ieiunio, sed debet, sicut potest, ieiunare. Et eadem ratione tenetur sic seruare, si necessitas euidens ipsum dispenset quo ad dictam conditionem. Et hoc satis ex autoritate huius literæ habetur. Et ratione firmatur: quia impotens seruare præceptum Ecclesie quo ad omnes eius condiciones, debet seruare illud secundum illas, quas potest. Non est autem eadem ratio de unica comestione, & alijs conditionibus: quoniam ieiunium noui testamenti, ex abstinentia carnis, & unica comestione consistit tanquam ex substantialibus: ita quod unica comestio est essentialior ieiunio, utpote a principio ieiunij instituta in ueteri testamento, in quo usque ad uesperam affligendum

authoritas literæ pro parte negatiua. In de autem est, quod dispensatio de unica comestione, est totaliter liber a ieiunio. Unica uero comestio est una conditio ieiunij. Ad hoc breuiter dicitur, quod proculdubio egens dispensatione in una sola conditio ieiunij, etiam si illa conditio sit de necessitate ieiunij, & in illa sola dispensatus, siue a prælato, siue a necessitate sit, non est proprie dispensatus, seu absolutus a ieiunio. Verbi gratia, si quis est non potens expectare horam consuetam prandij, sed potest summo mane comedendo, ieiunium quo ad reliqua seruare: & dispensatur a prælato quacunque hora uoluerit, non propterea est absolutus a ieiunio, sed debet, sicut potest, ieiunare. Et eadem ratione tenetur sic seruare, si necessitas euidens ipsum dispenset quo ad dictam conditionem. Et hoc satis ex autoritate huius literæ habetur. Et ratione firmatur: quia impotens seruare præceptum Ecclesie quo ad omnes eius condiciones, debet seruare illud secundum illas, quas potest. Non est autem eadem ratio de unica comestione, & alijs conditionibus: quoniam ieiunium noui testamenti, ex abstinentia carnis, & unica comestione consistit tanquam ex substantialibus: ita quod unica comestio est essentialior ieiunio, utpote a principio ieiunij instituta in ueteri testamento, in quo usque ad uesperam affligendum

authoritas literæ pro parte negatiua. In de autem est, quod dispensatio de unica comestione, est totaliter liber a ieiunio. Unica uero comestio est una conditio ieiunij. Ad hoc breuiter dicitur, quod proculdubio egens dispensatione in una sola conditio ieiunij, etiam si illa conditio sit de necessitate ieiunij, & in illa sola dispensatus, siue a prælato, siue a necessitate sit, non est proprie dispensatus, seu absolutus a ieiunio. Verbi gratia, si quis est non potens expectare horam consuetam prandij, sed potest summo mane comedendo, ieiunium quo ad reliqua seruare: & dispensatur a prælato quacunque hora uoluerit, non propterea est absolutus a ieiunio, sed debet, sicut potest, ieiunare. Et eadem ratione tenetur sic seruare, si necessitas euidens ipsum dispenset quo ad dictam conditionem. Et hoc satis ex autoritate huius literæ habetur. Et ratione firmatur: quia impotens seruare præceptum Ecclesie quo ad omnes eius condiciones, debet seruare illud secundum illas, quas potest. Non est autem eadem ratio de unica comestione, & alijs conditionibus: quoniam ieiunium noui testamenti, ex abstinentia carnis, & unica comestione consistit tanquam ex substantialibus: ita quod unica comestio est essentialior ieiunio, utpote a principio ieiunij instituta in ueteri testamento, in quo usque ad uesperam affligendum

Saper Quisquis... N artic. 7. dubium ex Martino in q. de ieiunio occurrit... N artic. 7. dubium ex Martino in q. de ieiunio occurrit... N artic. 7. dubium ex Martino in q. de ieiunio occurrit...

ART. 7. & 5. In eodem artic. dubium occurrit. An sicut hora, ita & officium clericis sit taxatum, puta, quod teneantur ad uesperas ante prandium tempore quadragesimæ. Et est rō dubij, opinio diuersa. Ad hoc breuiter dicitur, quod sicut in ieiunijs quatuor temporum non tenentur dixisse nonā antequam comedat, ita nec in quadragesima tenentur dixisse uesperas ante prandium (nisi causa tamen rationabilis aliud suadeat) deberent gaudere ad officium & ieiunium, dixisse nonam in uigilijs quatuor temporum ieiunij, & uesperas in quadragesima ante prandium, ut in c. solent, de consue. dist. 1. insinuat. Nec mouet alia ratio ad hoc, nisi quia nec scripte legis, nec consuetudinis præcepto ad hæc arctamur. In eodem articulo in responsione ad ultimum, dubium occurrit. An egens dispensatione in una conditio ieiunij, & propterea dispensatus, sit totaliter liber a ieiunio. Verbi gratia, in casu qui ponitur in litera. Et est ratio dubij, quia hinc est

figendum hominem ieiunio statutum est. Nullus tamen cibus uel opere prohibitus erat. Patet etiam ex hoc, quod in Ecclesia consuetudo traxit horam praeiudicium in ieiunio a nona in sextam. In unica tamen conuentione perseverat, nisi in diebus dominicis, quibus se non abstinere facitur. Dispensatus ergo a praeiudicio euidenti necessitate de unica conuentione, est simpliciter dispensatus de ieiunio & contra: quia ablatio essentiali, auferitur res. Sed dispensatus in alijs conditionibus; non est dispensatus a ieiunio: quoniam sine illis potest ieiunium quo ad substantialia remanere.

Suber Quaestio
gens sine quadragesima
malesima. Articulu
lum octauum.

Nartic. 8. eiusdem 1. 7. quaez. dubium occurrit. An hi qui non comprehenduntur sub precepto Ecclesiae de ieiunio, teneantur abstinere a cibus actibus, puta carnibus, ouis, & lacticijs. Et est ratio dubij, quia in littera expressè dicitur, quia litteram laborum interdicitur ieiunantibus. Non ieiunantibus ergo legitime non est interdicta. Et confirmatur: quia pueris ex consuetudine oua dantur in quadragesima. In oppositum autem uidetur communis opinio.

g. dist. 15. q. 3.
art. 4. q. 2.

27. 6. huius
quaez.

7. 2. q. 30. 27.
21. c. 2.

Ad hoc dicitur, quod quia consuetudo est optima legum interpretis, & communiter in populo Christiani obseruatione inuenitur, quod dispensati ex impotentia euidenti ab abstinentia carnis sunt totaliter absoluti a precepto ieiunij: potentes uero abstinere a carnibus non potentes autem abstinere ab ouis, aut a lacticijs, non absoluntur a precepto ieiunij. Et rursus potentes abstinere ab his omnibus, sed impotentes a seruanda unica conuentione, liberatur a ieiunio solus & non ab abstinentia prohibitorum in quadragesima: nam in alijs ieiunijs quo ad utrum ouorum, & lacticiorum, stat consuetudini loci. Ideo dicendum est, quod tam ieiunantes tenentur ad abstinentiam a cibus prohibitis, consuetudine praecipuum Ecclesiae.

non autem in nouo testamento. Ad II. dicendum, quod ad ieiunium requiritur hora determinata non secundum subtilem examinationem, sed secundum grossam estimationem. Sufficit enim quod sit circa horam nonam; & hoc de facili quilibet cognoscere potest.

Ad III. dicendum, quod modicum augmentum, uel etiam modicus defectus non multum potest nocere. Non est autem magnum temporis spatium, quod est ab hora sexta, in qua coeter homines comedere consueuerunt, usque ad horam nonam, quae ieiunantibus determinatur, & ideo talis taxatio temporis non multum potest alicui nocere cuiuscunque conditionis existat: uel si forte pro infirmitate, uel etate, aut aliquid huiusmodi, hoc eis in magnum grauamen cederet, esset cum eis in ieiunio dispensandum, uel ut aliquantum praeuenerent horam.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum conuenienter ieiunantibus indicatur abstinentia a carnibus, & ouis, & lacticijs.

AD OCTAVVM sic procedit. Videtur, quod inconuenienter ieiunantibus indicatur abstinentia a carnibus, & ouis, & lacticijs. * Dicitur est. n. supra, quod ieiunium est institutum ad concupiscentiam carnis refrenandas: sed magis concupiscentiam prouocat potius uini quam esus carnis, secundum illud Prover. 20. Luxuriosa res est uinum. & ad Eph. 5. Nolite inebriari uino, in quo est luxuria. cum ergo non interdicitur ieiunantibus potus uini, uidetur quod non debeat interdici esus carnis.

¶ 2 Præter. Aliqui pisces ita delectabiliter comeduntur, sicut quadam animalium carnes: sed concupiscentia est appetitus delectabilis, ut supra habitum est. ergo in ieiunio, quod est institutum ad concupiscentiam refrenandam, sicut non interdicitur esus piscium, ita non debet interdici esus carnis.

¶ 3 Præter. In quibusdam ieiuniorum diebus aliqui ouis, & caseo utuntur. ergo pari ratione in ieiunio quadragesimali talibus hominibus potest.

desse sic interpretantur. Et cadem licite oua uel carnes iuxta partem concupiscentiam. Circa ieiunium. postremo dicitur ieiunium totiens quis in die eorum comedit, an semel tantum. Et dicitur

SED CONTRA est communitas fidelium consuetudo.

RESPOND. Dicitur, quod sicut supra dictum est, ieiunium ab Ecclesia est institutum ad refrenandas concupiscentias carnis, quae quidem sunt delectabilium secundum statum, quod consistunt in cibus, & ueneris: & illos cibos Ecclesia ieiunantibus interdixit, qui & in comedendo maxime habent delectationem, & iterum maxime homines ad ueneria prouocant. Huiusmodi autem sunt carnes animalium interra nascentium, & respiciuntur, & quae ex eis procedunt: sicut lacticia ex gressilibus, & oua autibus. Quia. huiusmodi magis conformantur humano corpori, plus delectant, & magis conferunt ad humani corporis mutimentum; & sic ex eorum conuentione plus superfluit, ut ueratur in materiam seminis, cuius multiplicatio est maximum incrementum luxurie. Et ideo ab his cibus praecipue ieiunantibus Ecclesia statuit esse abstinentiam.

AD PRIMVM ergo dicitur, quod ad actum generationis concurrunt scilicet calor, spiritus, & humor. Ad calorem quidem maxime cooperatur uinum, & alia calefacientia corpus. Ad spiritum autem uidentur cooperari inflatiua: sed ad humorem maxime cooperatur uisus carnis, ex quibus multum de alimentum generatur. Alteratio autem caloris, & multiplicatio spirituum ad uisum transiit, sed substantia humoris diu manet. Et ideo magis interdicitur ieiunantibus uisus carnis, quam uini, uel legumina, quae sunt inflatiua.

AD II. dicendum, quod Ecclesia ieiunium instituit ad refrenandum id, quod communis accendit. Esus autem carnis est magis delectabilis communiter, quam esus piscium, quauis in quibusdam aliter se habeat. Et ideo Ecclesia magis ieiunantibus prohibuit esum carnis, quam piscium.

AD III. dicendum, quod ouis & lacticia ieiunantibus interdicitur, in quantum sunt ex animalibus exorta carnes habentibus, unde principaliter interdicitur carnes, quae oua, uel lacticia. Similiter etiam inter alia ieiunia (solentur) est quadragesimalis ieiunium.

num. Et quo autem...
negatio comitionis
non potest amplius
pro illo die esse con-
ditio ieiunij, quia iā
ieiunium solutum est,
sequitur quod non
cadat sub precepto
ieiunij. Non fit ergo
exceptio in materia
hac a regula prece-
pti negatiui, sed de-
claratur sub qua ra-
tione huiusmodi ne-
gationes cadunt sub
precepto, scilicet,
quod sunt conditiones
ieiunij. Et quia pri-
ma solutio ieiunij
facit has condicio-
nes non posse pro-
pulo die induere con-
ditionē ieiunij, ideo
non cadunt amplius
sub precepto ieiunij.
Non sic autem
est pater de nega-
tione eius carnium,
& prohibitorij, quia
absolute, & non for-
maliter, ut conditio ieiunij
cadit sub pre-
cepto illius tempo-
ris. Vnde & dicitur
dominicus quadra-
gesimae viget prece-
ptum illud. Et per
hoc patet communis
opinionis veritas, &
ratio.

quia obseruatur ad imitationē
Christi: tū et quia per ipsum di-
sponimur ad redēptionis nostrę
mysteria deuote celebrāda, & iō
in quolibet ieiunio interdicitur
esūs carnū. In ieiunio autē Qua-
dragesimali interdicitur vniuersa
liter etiā oua & lacticia, circa
quorū abstinentiā in alijs ieiunijs
diuersę consuetudines existunt
apud diuersos, quas quisq; obser-
uare debet secundū morē eorū,
inter quos conuersatur. Vnde *
Hiero. dicit de ieiunijs loquens.
Vnaquęq; prouincia abundet
in suo sensu, & præcepta maio-
ri, leges Apostolicas arbitretur.

QVAESTIO CXLVIII.
De gula, in sex articulis diuisa.

DEINDE considerandum
est de gula.

ET CIRCA hoc querun-
tur sex.

- ¶ Primo, Vtrum gula sit peccatū.
- ¶ Secundo, Vtrum sit peccatum mortale.
- ¶ Tertio, Vtrum sit maximum peccatorum.
- ¶ Quarto, De speciebus eius.
- ¶ Quinto, Vtrum sit vitij capitale.
- ¶ Sexto, De filiabus eius.

ARTICVLVS PRIMVS.
Vtrum gula sit peccatum.

AD PRIMVM sic proceditur.
Vt q̄ gula non sit peccatū.
Dicit n. Dns Matth. 15. Quod in-
trat in os, non coinquinat homi-
nem: sed gula est circa cibos, qui
intraunt in hoīem. Cum ergo oē
peccatū coinquinet hominem,
videtur q̄ gula non sit peccatū.
¶ 2 Præt. Nullus peccat in eo, qđ
vitare non potest: sed gula consi-
sit in immoderantia cibi, quam
non potest homo vitare. dicit n.
Grego. 30. Moral. * Quia per
esum voluptas necessitati misce-
tur, quod necessitas petat, &
quid voluptas suppetat, ignora-
tur. & * Aug. dicit in 10. confes.
Quis est Domine, qui aliquantulum
extra metas necessitatis ci-
bum non sumit? ergo gula non
est peccatum.

¶ 3 Præt. In quolibet genere pec-
cati primus motus est peccatū:
sed primus motus sumendi ci-
bum non est peccatū, alioquin
fames & sitis essent peccata. ergo
gula non est peccatum.

SED CONTRA est, quod * Gre-
30. Moral. dicit, qđ ad conflictum
spiritualis agonis non assurgitur,
si non prius intra nosmetipsos
hostis positus, gula videlicet ap-
petitus, edomatur, sed interior
hostis hominis est peccatum.

RESPON. Dicendum, quod
gula nō nominat quemlibet ap-
petitum edendi, & bibendi, sed
inordinatum. Dicitur autem ap-
petitus inordinatus ex eo, quod
recedit ab ordine rationis, i quo
bonum uirtutis moralis consi-
stit. Ex hoc autem dicitur aliqd
esse peccatum, quod uirtuti con-
trariatur: unde manifestum est,
quod gula est peccatum.

AD PRIMVM ergo dicendum,
qđ id quod intrat in hominē per
modum cibi secundum suā sub-
stantiam & naturam, non coin-
quinat hominē spiritualiter: sed
Iudæi, contra quos Dominus lo-
quitur, & Manichęi opinabatur
qđ aliqui cibi immundos facerēt
non propter figuram, sed ppter
propriam naturam. Inordinata
autem ciborum concupiscentia
spiritualiter hoīem coinquinat.

AD II. dicendū, qđ sicut dictū
est, * uitium gulę non consistit
in substantia cibi, sed in concupi-
scentia non regulata ratione: &
ideo si aliqs excedat in quantita-
te cibi non propter concupiscē-
tiam cibi, sed æstimans id sibi ne-
cessarium esse, non pertinet hoc
ad gulam, sed ad aliquam imperi-
tiā. Sed hoc solū pertinet ad gul-
lam, qđ aliquis propter concupi-
scentiam cibi delectabilis scien-
ter excedat mensurā in edendo.

AD III. dicendum, qđ duplex
est appetitus. Vnus quidem natu-
ralis, qui pertinet ad uires animę
vegetabilis, in quibus nō pōt ef-
se uirtus & uitium, eo qđ nō pos-
sunt subijci rationi: unde & uis
appetitiua diuiditur contra retē-
riam, digestiuam, & expulsiuā,
& ad talem appetitū pertinet esu-
ries, & sitis. Est autem & alius ap-
petitus sensitiuus, in cuius concu-
piscencia uitium gulę consistit.
Vnde primus motus gulę im-
portat inordinationem in appe-
titu sensitiuo, qui non est sine
peccato.

ARTICVLVS II.
Vtrum gula sit peccatum mortale.

AD SECVDVM sic procedi-
tur. Videtur, quod gula nō
sit peccatum mortale. Omne n.
peccatum mortale contrariatur
alicui præcepto decalogi, quod
de gula non uidetur. ergo gula
non est peccatum mortale.

¶ 2 Præt. Oē peccatū mortale cō-
trariat charitati, ut ex * supradic-
tis patet: sed gula nō opponitur
Secunda Secunde S. Thomę.

do uersatur, spectat,
cuius contrarium in
litera dicitur.

¶ Ad hoc dicitur,
qđ excessus in eden-
do ex imperitia con-
tingit dupliciter.
Quandoque enim cō-
tingit ex imperitia
culpabili, scilicet
eius quod scire de-
bet, puta, si infir-
mus potens se custo-
dire a nociuis, quia
est diues &c. non
curat scire quid sibi
noceat, & sic ex im-
peritia errat in co-
medendo; & sic ex im-
peritia errat in quali-
tate, aut quantitate &c.
non ex concupiscen-
tia, sed ex imperi-
tia, est peccatum gu-
lę, non formaliter,
sed materialiter. Qua-
doque autem con-
tingit ex imperitia
inculpabili, puta,
quia homo sanus co-
medit consueta, &
credit non esse sibi
nimis quod comedit,
aut non esse nociu-
um: & sic huiusmo-
di excessus non est
peccatum, & pro-
pterea nullus uitij
actus est. Cum igitur
in litera dicitur,
quod hoc solum per-
tinet ad gulam, quod
aliquis propter concu-
piscenciam cibi de-
lectabilis scietur ex-
cedat mensuram in
edendo, de gula for-
maliter intellige. Nā,
ut dictum est, gula
materialiter aliter
esse potest: sicut &
detractio materia-
ter est, quę abique
detrahendi intentione
ex loquacitate fit.
Et per hoc patet
solutio obiectionum.
Nam & prima ra-
tio concludit verum
de imperitia incul-
pabili. Secunda quo-
que concludit ve-
rum de actu, qui fit
ex imperitia, seu
ignorancia culpabi-
li. Spectat enim
hic actus saltem ma-
terialiter, & reducti-
ue, ad species, qua-
rum essent, si scien-
ter fuissent uoliti.

¶ Super Quæstionē In q. 154. ar-
t. 2. ad 6. &
centesimam quadage- mal. q. 14. ar-
simam articu- tic. 2. & Ro.
lum secundum. 15. le. 2. &
Gal. 5. lec. 4.

¶ In articulo secun- q. 132. art. 3.
do quæstionis eius- dem, dubium occur-
rit ex Martino in ratiō. 2. de gula,
XX eiusdem